

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Vaasan kaupunki kiittää mahdollisuudesta saada lausua lainsäädäntömuutoksia koskien.

Yleisesti pidämme kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistamista kannatettavana, mikäli sen avulla kotoutumiskoulutuksista muodostuu tarkoituksenmukainen, joustava ja toimivaan peruskielitaitoon tähtäävä kokonaisuus.

Arvioimme, että hallitusohjelman tavoite tarjota kotoutumista suomeksi ja ruotsiksi toteutuu käytännössä lähinnä kaksikielisillä alueilla. Vaasan kaupunki katsookin, että kaksikielisten kuntien tulee saada tähän taloudellinen kompensaatio, mikäli tavoite säädetään velvoittavaksi esityksen § 27:n mukaisesti. Eri lähtötason mukaisten ryhmien muodostaminen ruotsin kielellä kotoutuville on haastavaa jopa Vaasan kaltaisessa toimivasti kaksikielisessä ja maahanmuuttointensiivisessä kaupungissa ja nykyisen lainsäädännön kriteereillä. Mikäli kotoutumiskoulutusten resurssointia entisestään vähennetään, tarkoittaa se vakavia riskejä koulutuksen laadun suhteen.

Kansainvälisen PIAAC-tutkimuksen 10.12.2024 julkaistut tulokset osoittavat, että Suomessa ero tiedonkäsittelyn perustaidoissa kantaväestön ja ensimmäisen polven maahanmuuttajien (vanhemmat ja osallistuja itse syntyneet ulkomailla) välillä on OECD-maiden välisen vertailun suurin. Ero pienenee vasta kun maassa on oltu yli viisi vuotta. Tämä osoittaa, että nykyinen kotoutumiskoulutukselle asetettu kielitaitotavoite (B1.1.) on, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden osalta, epärealistinen suhteessa sille asetettuun kestoan, eikä takaa maahanmuuttajan työllistymistä tai menestyksekkästä kiinnittymistä yhteiskuntaan.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Vaasan kaupunki arvioi, että rahoituksen keskittäminen lisää valtion kustannusten ennakoitavuutta, mutta siirtää taloudellisen riskin kunnille. Hallituksen esityksen mukainen vapaan sivistystyön roolin heikentäminen on merkittävä muutos, sillä vapaa sivistystyö on perinteisesti tavoittanut vaikeimmin kotoutuvat, kuten kotivanhemmat ja matalan koulutustason maahanmuuttajat.

Vaasan kaupunki haluaa kiinnittää huomiota siihen, että vapaan sivistystyön lukutaito- ja kotoutumiskoulutustehtävän poistamista tarkastellaan esityksessä ensisijaisesti säästötoimena. Vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus on jo pitkään kärsinyt riittämättömästä ja epävakaasta rahoituksesta. Vaasan kaupunki katsoo, että koulutustehtävän siirtyessä kunnille on kuntien yleiskatteellisiin valtionosuuksiin osoitettava riittävät määrärahat koulutuksen järjestämiseen.

Vaasan kaupunki haluaa niin ikään huomauttaa, että pakolaisten vastaanoton varautumisen kustannusten korvauksesta luopuminen mahdollisesti heikentää kuntien halukkuutta myöntää riittävästi kuntapaikkoja. Kunnilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa vastaanoton kustannuksiin, jos prosessi viivästyy kunnasta riippumattomista syistä. Nykyisessä mallissa varautumisen kustannukset korvataan toteutuneiden mukaan, ja lisäksi voidaan hakea erityiskorvausta pakolaisten kuntiin ohjaamisesta. Menettely on hallinnollisesti raskas. Vaasan kaupunki esittää, että vastaanoton kustannukset huomioidaan laskennallisessa korvauksessa kiinteänä arvona.

Elinvoimakeskusten (entiset ELY-keskukset) kanssa tehtyihin sopimuksiin ei ole sisältynyt kiintiöpakolaisten vastaanoton vähimmäismäärää, minkä vuoksi kuntien vastaanottovalmius on vaihdellut suuresti. Vaasan kaupungin saamien tietojen mukaan suurin osa tulevista kiintiöpakolaisista on tarkoitus ohjata jatkossa kaksikielisiin kuntiin.

Esitetty kotoutumislain uudistus toteuttaa hallituksen säästötavoitteita kotoutumisen edistämisen rahoituksessa ja sisältää norminpurkua. Esityksessä kumotaan valtion kotoutumisen edistämishjelmaa, ministeriöiden välistä yhteistyöelintä sekä alueellista maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmää koskevat kirjaukset. Kotoutumista edistävä monialainen yhteistyö poistuu. Vaasan kaupunki haluaa nostaa esiin, että esityksestä ei kuitenkaan käy ilmi, mitä tehtäviä kunnista poistuu norminpurun seurauksena. Vaasan kaupunki ei pidä hyväksyttävänä lakisääteiseen palvelutarpeen arviointiin esitettyä rahoitusleikkausta, eikä laskennalliseen korvaukseen kohdennettavaa tasoleikkausta, jonka vaikutuksia ei lausunnon laatimishetkellä ole edes mahdollista arvioida.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Vaasan kaupunki pitää lähtökohtaisesti myönteisenä esitykseen sisältyvää velvoittavuutta sekä maahanmuuttaja-asiakkaan aktiivisuutta korostavaa lähestymistapaa. Vaasan kaupunki pitää hyvänä esitettyjä muutoksia, jotka lisäävät kannustimia aktiivisuuteen. Vaasan kaupunki arvioi kuitenkin, että erityisesti maahanmuuttajanaisten, traumataustaisten pakolaisten, matalasti koulutettujen sekä monilapsisten perheiden osalta riskinä on toimeentulon heikkeneminen ja palveluista putoaminen. Vaasan kaupunki on myös huolissaan siitä, että hallituksen esityksen mukainen lain tiukka velvoittavuus voi hidastaa tai vaikeuttaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien

maahanmuuttajien kotoutumista ja siten lisätä syrjäytymisen riskiä sekä lainvalmistelussa mainittujen rinnakkaisyhteiskuntien syntymistä.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

-

Muut huomiot

Vaasan kaupunki esittää vahvan huolen hyvien väestösuhteiden edistämisen ja yhteiskunnan vastaanottavuutta koskevien kirjausten esityksen mukaisesta poistamisesta. Hyvät väestösuhteet ovat välttämättömiä yhdenvertaisuuden ja turvallisuuden tunteen kannalta ja niiden edistäminen on tärkeää yhteiskunnan kaikilla tasoilla.

Vaasan kaupunki pitää tämän lainvalmistelun tiukkaa aikataulua ja erityisesti lausuntokierroksen ajoitusta kuntien päätösprosessien näkökulmasta kohtuuttomana: pitkällä aikavälillä tällainen menettely heikentää jopa demokratian toteutumista.

Pihlaja Mira

Vaasan kaupunki - Vasa stad - Vaasan kaupunginhallitus 26.1.2026